

TEMA 7. ELS ÒRGANS ENCARREGATS DE LES RELACIONS INTERNACIONALS

1. La representació de l'Estat en les relacions internacionals: el Cap d'Estat, el Cap de Govern i el Ministre d'Afers Exteriors.
2. Les relacions diplomàtiques: Missions Diplomàtiques, Missions especials i Representació davant les Organitzacions Internacionals i les Delegacions en Conferències internacionals.
3. Les relacions consulars.

LA REPRESENTACIÓ DE L'ESTAT EN LES RELACIONS INTERNACIONALS

A. Aspectes generals

B. El Cap de l'Estat, el Cap de Govern i el Ministre de Afers Exteriors

i. Especialitat de Dret espanyol

A. ASPECTES GENERALS

- Els Estats no viuen aïllats, sinó relacionats amb altres matèries del Dret Internacional: les relacions internacionals, la responsabilitat dels òrgans als quals el Dret intern atribueix tals competències, atribuint-los la representació de l'Estat en el pla internacional i actuant en el seu nom i pel seu compte (principi d'autoorganització de l'Estat).
 - Estatut de Dret Internacional i gaudeixen d'un règim d'inviolabilitat, privilegis i immunitats funcionals reconeguts per aquest sistema.
 - Aquestes immunitats i privilegis no són de caràcter personal, sinó funcional, ja que no es concedeixen en benefici dels individus, sinó per a garantir l'acompliment eficaç de les seues funcions com a representants dels Estats.
- Règim de relacions diplomàtiques basat en la idea de consentiment voluntari i benefici mutu, així com en el respecte de l'equilibri de posicions entre l'Estat que envia una missió diplomàtica i l'Estat que la rep:
 - Codificació de normes internacionals consuetudinàries de la CDI (regulació detallada):
 - Convenció sobre Relacions Diplomàtiques de 18 d'abril de 1961.
 - Conveni sobre relacions consulars de 24 d'abril de 1963.
 - Conveni sobre missions especials de 16 de desembre de 1969.
 - Conveni relatiu a la representació dels Estats en les seues relacions amb les organitzacions internacionals de caràcter universal, de 14 de març de 1975 (encara no ha entrat en vigor)

- Convenció sobre la prevenció i el càstig de delictes contra persones especialment protegides, inclusivament els agents diplomàtics, de 14 de desembre de 1973, etc.
- Els òrgans estatals de relacions internacionals són:
 - els òrgans del poder central dotats de competències en matèria de relacions internacionals (és a dir, el Cap d'Estat, el Cap de Govern i el Ministre d'Afers exteriors) i,
 - els òrgans especialitzats de l'administració exterior de l'Estat (és a dir, les missions diplomàtiques, les missions especials, les representacions davant organitzacions internacionals i les delegacions en conferències internacionals, així com les oficines consulars).

B. EL CAP D'ESTAT, EL CAP DE GOVERN I EL MINISTRE D'AFERS EXTERIORS.

- El Cap d'Estat (CE), el Cap de Govern (CG) i el Ministre d'Afers exteriors (MAE) són les autoritats nacionals investides de la màxima autoritat per a dirigir l'acció internacional de l'Estat.
 - Pràctica constitucional comparada.
 - Sense definició en la legislació internacional. Estatut conforme a la legislació nacional.
 - Jurisprudència/convenis internacionals:

- Sentència del CPJI de 5 d'abril de 1933, relativa al cas de l'estatut jurídic de Groenlàndia Oriental: MAE.
 - Article 7 del Conveni sobre el Dret dels Tractats de 23 de maig de 1969: No són necessaris plens poders.
 - Sentència de la CIJ de 20 de desembre de 1974, relativa al cas de les proves nuclears: CE.
 - Sentència de la CIJ de 3 de febrer de 2006, en l'assumpte de les Activitats Armades en el Territori del Congo (Nova demanda: 2002): "de conformitat amb la seua jurisprudència uniforme, és una norma ben establida del dret internacional que es considera que el CE, el President del Govern i el MAE representen a l'Estat pel mer fet de l'exercici de les seues funcions, inclosa la realització, en nom del seu Estat, d'actes unilaterals que tenen la força de compromisos internacionals".
- El CE, el CG i el/les MAE, quan es troben en un Estat estranger, gaudeixen d'inviolabilitat, immunitats i privilegis reconeguts pel Dret internacional.
- Article 21 del Conveni sobre missions especials de 8 de desembre de 1969: les persones quan es troben en missió diplomàtica en un altre Estat gaudeixen d'inviolabilitat personal (no poden ser objecte de cap mesura de detenció o coerció ni en la seua persona ni en la seua residència, béns, equipatge o correspondència)+exemptes de la jurisdicció penal de l'Estat territorial i gaudeixen d'immunitat de jurisdicció civil.

- Així mateix, el CE, el CG i el/la MAE, quan es troben en un Estat estranger, són "persones internacionalment protegides": l'Estat en el qual es troben ha d'assumir obligacions especials de protecció.
 - Convenció sobre la prevenció i el càstig de delictes contra persones especialment protegides, inclusivament els agents diplomàtics, de 14 de desembre de 1973.
- No són absolutes ni vitalícies, sinó que només emparen als interessats mentre dure el seu mandat i pels actes realitzats en l'exercici de les seues funcions.
 - La qüestió dels límits per a la comissió dels anomenats "crims internacionals" ha donat lloc a situacions complexes:
 - Cas Pinochet.
 - Sentència de la CIJ de 14 de febrer de 2002, en el cas de l'ordre de detenció d'11 d'abril de 2000.
 - ❖ Caràcter absolut de la immunitat penal del MFA en actiu.
 - ❖ Només poden deixar d'aplicar-se en tres casos concrets: (i) quan són jutjats pels tribunals interns del seu propi Estat en virtut del seu dret intern; (ii) quan el seu propi Estat ha decidit renunciar a la seua immunitat; i (iii) quan són acusats davant determinats tribunals penals internacionals, quan aquests són competents.
 - ❖ En el moment de la destitució del Ministre en qüestió, aquest deixarà de gaudir d'immunitat de jurisdicció en altres Estats.

- Aquests pronunciaments, que també són aplicables a fortiori als Caps d'Estat i de Govern, suposen un fre considerable a les àmplies tendències a l'exercici de la jurisdicció penal universal pels tribunals nacionals.

i. En Dret Espanyol

- La capacitat d'acció exterior del Rei, del President del Govern i del Ministre d'Afers exteriors està clarament definida en el nostre sistema constitucional i legislatiu.
 - L'article 56.1 de la Constitució estableix que "el Rei és el Cap de l'Estat" i, com a tal, "assumeix la més alta representació de l'Estat espanyol en les relacions internacionals... i exerceix les funcions que expressament li atribueixen la Constitució i les lleis". Però les competències del Rei en l'àmbit de les relacions exteriors no són substantives, sinó representatives, limitant-se a formalitzar solemnement els actes decidits pel Govern amb l'autorització de les Corts Generals si fora necessari.
 - Article 63 de la Constitució.
 - Article 22 de la Llei 25/2014, de 27 de novembre.
 - Article 98 de la Constitució: el Cap (President) del Govern és qui dirigeix l'acció del Govern, que al seu torn és l'òrgan que dirigeix la política exterior de l'Estat (art. 97 de la Constitució).
 - Article 6.3 de la Llei 2/2014 de l'Acció i del Servei Exterior de l'Estat.
 - Article 6.5 de la Llei 2/2014 de l'Acció i del Servei Exterior de l'Estat: MAE.

LES RELACIONS DIPLOMÀTIQUES

A. Aspectes generals

B. Les relacions diplomàtiques

B.1. Missions diplomàtiques

B.2. Missions especials

B.3. Representació en OI

A. ASPECTES GENERALS

➤ Evolució:

- Tradicionalment: diplomàcia bilateral (establiment de missions diplomàtiques estables que constituïen ambaixades d'un Estat en un altre (diplomàcia clàssica).
- Noves situacions internacionals: noves vies com les missions especials (diplomàcia ad hoc) o les missions acreditades davant organitzacions i conferències internacionals (diplomàcia multilateral).

B. RELACIONS DIPLOMÀTIQUES

B.1. Les missions diplomàtiques

- Definició: òrgans permanents de representació d'un Estat davant un altre Estat per a realitzar una sèrie de funcions que es coneixen globalment com a relacions diplomàtiques. Són els òrgans de l'Estat encarregats de la conducció ordinària de la diplomàcia.
- Normes d'estatut del dret internacional consuetudinari que han sigut codificades posteriorment per la [Convenció sobre Relacions Diplomàtiques de 18 d'abril de 1961](#).
 - Obligacions imperatives
 - Naturalesa fonamental.
- Establiment, suspensió i cessament de missions diplomàtiques: consentiment mutu (art. 2), també altres aspectes com el rang de la missió, la possibilitat d'establir oficines de missió en llocs diferents de la seu principal, la possibilitat d'acreditació múltiple (és a dir, davant diversos Estats) i el nombre de persones que formen part de la missió.
 - En qualsevol cas, l'Estat acreditant ha d'assegurar-se que la persona proposada com a cap de la missió ha obtingut l'assentiment de l'Estat receptor (denominat *placet*), sense que aquest estiga obligat a motivar la seua negativa a concedir-ho (art. 4).
 - En cas de suspensió de les relacions diplomàtiques, l'Estat receptor ha de mantindre la protecció de la missió, i l'Estat acreditant pot confiar la seua custòdia, així com la protecció dels seus interessos i els dels seus nacionals, a un tercer Estat acceptable per a l'Estat receptor (art. 45).

- Declaració de persona senar grata d'aquells membres del personal de la missió la permanència de la qual en el càrrec resulte indesitjable o, si és el cas, cessament de les relacions diplomàtiques mitjançant ruptura d'aquestes.
- Funcions de la missió diplomàtica (article 3 del Conveni-no numerus clausus):
 - representa l'Estat emissor a l'Estat receptor;
 - protegir en l'Estat receptor els interessos de l'Estat remitent i els dels seus nacionals;
 - negociar amb l'Estat receptor;
 - esbrinar per tots els mitjans legals les condicions i l'evolució de la situació en l'Estat receptor i informar sobre aquest tema l'Estat remitent;
 - fomentar les relacions amistoses i desenvolupar les relacions econòmiques, culturals i científiques entre l'Estat d'origen i l'Estat receptor.
 - Funcions consulars.

PERÒ: es realitza d'acord amb el principi de legalitat, és a dir, respectant el dret internacional i nacional (respectar les lleis i normatives de l'Estat receptor" no interferir en els assumptes interns d'eixe Estat).

- Inviolabilitat, immunitats i privilegis diplomàtics: L'Estat acreditant pot renunciar a la immunitat de jurisdicció dels seus agents diplomàtics, sempre que la renúncia es faci expressament (art. 32).

- a la pròpia missió, és a dir, els locals, arxius i documents, correspondència i valisa diplomàtica de la missió (art. 22 del Conveni): inviolabilitat (no ficció d'extraterritorialitat) i exempcions fiscals i duaneres, així com immunitat de jurisdicció i execució.
 - Asil diplomàtic en ambaixades: la Convenció no concedeix salconduits.
- als membres del personal de la missió, és a dir, a les persones físiques que formen part de la missió (personal diplomàtic, personal administratiu i tècnic i personal de servei de la missió):
 - Membres del personal diplomàtic (agents diplomàtics):
 - ❖ la persona de l'agent diplomàtic és inviolable, no pot ser objecte de cap manera de detenció o arrest.
 - ❖ són "persones internacionalment protegides" (aplicació de les disposicions de la Convenció sobre la prevenció i el càstig de delictes contra persones especialment protegides, inclusivament els agents diplomàtics, de 14 de desembre de 1973).
 - ❖ Immunitats i privilegis molt amplis, que els emparen personalment per a actes oficials o privats mentre dure la seua acreditació i s'estenen als membres de la seua família: immunitat de jurisdicció penal, civil i administrativa, així com immunitat d'execució, excepte determinades excepcions i sempre que no es menyscabe la inviolabilitat de la seua persona o residència (art. 31).

- ❖ Altres exempcions, com les relatives a les disposicions de seguretat social, respecte als serveis prestats a l'Estat d'origen (art. 33), les relatives als impostos i drets personals o reals, nacionals, regionals o municipals, amb unes certes excepcions (art. 34), així com les possibles indemnitzacions personals (art. 35).
- ❖ L'agent diplomàtic no exercirà cap activitat professional o comercial en l'Estat receptor en benefici propi (art. 42).
- Membres del personal administratiu i tècnic:
 - ❖ no siguen nacionals de l'Estat receptor i no tinguen en ell la seua residència permanent: gaudiran de similar inviolabilitat, privilegis i immunitats, si bé aquests últims no s'estendran als actes realitzats fora de l'exercici de les seues funcions (art. 37.2).
- Membres del personal de servei de la missió (que no siguen nacionals de l'Estat receptor ni tinguen en ell la seua residència permanent): privilegis i immunitats menors (art. 37.3).
- Deures: respectar les lleis i reglaments de l'Estat receptor (el que s'entén que inclou les normes de circulació i el pagament de multes) i estan obligats a no interferir en els assumptes interns d'eixe Estat (art. 41.1).
- Facultats de l'Estat receptor: Pot, en qualsevol moment i sense necessitat de motivar la seua decisió, declarar persona non grata a qualsevol membre del personal diplomàtic o declarar inacceptable a qualsevol altre membre del personal de la missió destitució d'aquesta persona o al cessament de les seues funcions (art. 9).

B.2. Les missions especials

- Formes de l'anomenada "diplomàcia ad hoc" (noves exigències de les relacions internacionals: solucions ràpides i creixent necessitat de contactes directes entre Estats).
- Reglament: Conveni sobre missions especials de 16 de desembre de 1969
- Definició: "missió temporal, que té el caràcter representatiu de l'Estat, enviada per un Estat a un altre Estat amb el consentiment d'aquest últim per a tractar amb ell assumptes particulars o realitzar davant ell una tasca determinada".
- Característiques:
 - Caràcter temporal de la seua duració.
 - Especificitat de les seues tasques.
 - Mecanisme alternatiu o addicional a la diplomàcia clàssica.
- Establiment, suspensió i cessament
 - Despatx: el principi de consentiment mutu
 - Paral·lelisme de les normatives pel que fa a la suspensió i el cessament de les missions especials.
 - Funcions de les missions especials: principi del consentiment mutu.
- Inviolabilitat, Immunitats i Privilegis: Concedits, d'una banda, als mitjans materials de la missió especial, és a dir, els locals, arxius i documents de la missió especial i, per una altra, als membres de la missió especial, com els aplicables a les missions diplomàtiques i al personal diplomàtic.

B.3. Representació davant organitzacions internacionals.

- Creixement de les OI i proliferació de conferències internacionals: desenvolupament de l'abast i contingut de les relacions diplomàtiques ("diplomàcia multilateral"). Diferències:
 - La relació creada equival a una situació jurídica tripartida, en la qual intervenen l'Estat territorial o d'acolliment, l'organització internacional o conferència diplomàtica i els Estats membres de l'organització o participants en la conferència.
 - Necessitat de conciliar interessos no sempre coincidents que connecten diferents ordenaments jurídics (Acords de Seu , els Convenis sobre Privilegis i Immunitats de l'Organització i els acords especials celebrats en ocasió de la mateixa).
- Intent d'establir una regulació més general: Convenció sobre la Representació dels Estats en les seues Relacions amb les Organitzacions Internacionals de Caràcter Universal (representació dels Estats davant les Nacions Unides, els seus Organismes Especialitzats, l'Organisme Internacional d'Energia Atòmica i qualsevol organització similar de caràcter universal (art. 1.2), i a la seua representació en les conferències convocades per aquesta organització o sota els seus auspicis (art. 2.1), 14 de març de 1975, però no ha entrat en vigor.
- Actualment:
 - Davant organitzacions internacionals.
 - Establiment d'una representació o missió permanent, a la qual generalment s'afigen delegacions ocasionals que participen en les activitats dels seus diferents òrgans especialitzats.

- Les missions estan acreditades davant l'Organització i no davant l'Estat amfitrió.
 - Serveix d'enllaç entre l'Estat membre i els òrgans de l'Organització.
 - Actuen com a canals de comunicació entre els seus respectius governs i l'Organització, així com amb els altres Estats membres en assumptes de la competència de l'Organització.
 - Règim: acords de seu i en els convenis sobre immunitats i privilegis de l'organització respectiva.
- Delegacions en conferències internacionals.
- És diferent de les missions davant organitzacions internacionals, ja que aquestes conferències són reunions d'Estats amb un caràcter ocasional i una finalitat específica.
 - Estatut: sol especificar-se en acords especials celebrats amb l'Estat amfitrió en el territori del qual se celebra la conferència.
 - Aplicabilitat de les disposicions del Conveni de Viena de 1975 si han sigut convocades per una de les Organitzacions a les quals s'aplica el Conveni.

LES RELATIONS CONSULARS

- Necessitats del comerç i la navegació internacionals. Posteriorment, les oficines consulars han assumit també altres funcions relacionades amb la defensa dels interessos de l'Estat que envia i els dels seus nacionals en l'Estat receptor.
- Oficines consulars: consolats generals, consolats, *viceconsulados o agències consulars establits per un Estat en ciutats d'un altre Estat, encarregats de les relacions consulars.
- Les normes de dret internacional consuetudinari que regeixen aquesta institució secular han sigut codificades per la Convenció sobre Relacions Consulars de 24 d'abril de 1963.
 - **Establiment, suspensió i cessament**
 - Principi de consentiment mutu.
 - La suspensió i terminació de les relacions consulars segueix pautes similars a les aplicades a les relacions diplomàtiques.
 - **Funcions de les Oficines Consulars:** Molt àmplia i diversa
 - Interesos de l'Estat:
 - ❖ Protecció en l'Estat receptor dels interessos de l'Estat remitent i dels seus nacionals,
 - ❖ Fomentar el desenvolupament de les relacions comercials, culturals i científiques entre l'Estat d'origen i l'Estat receptor
 - ❖ fomentar les relacions amistoses entre ells.

- Les funcions relacionades amb les activitats dels nacionals:
 - ❖ funcions d'assistència consular ("prestar ajuda i assistència als nacionals de l'Estat que envia");
 - ❖ funcions administratives i jurídiques (expedició de passaports i documents de viatge, actuació com a notari, funcionari del registre civil i altres funcions similars);
 - ❖ funcions de cooperació judicial internacional (representació dels nacionals de l'Estat d'origen davant els tribunals de l'Estat receptor i comunicació de les resolucions judicials i execució de comissions rogatòries); i
 - ❖ funcions relacionades amb la navegació marítima i aèria.
- **Inviolabilitat, immunitats i privilegis**
 - Es refereixen a l'estatut dels "funcionaris consulars" (els funcionaris consulars nacionals o residents permanents de l'Estat receptor tenen un estatut especial) que dirigeixen l'Oficina Consular.
 - ❖ funcionaris consulars de carrera (o *consols missi*): com els que es comenten en el cas de les missions diplomàtiques.
 - ❖ Funcionaris consulars honoraris (o *cònsols electius*): àmbit més restringit
 - Cas especial dels funcionaris consulars que siguin nacionals o residents permanents de l'Estat receptor gaudiran únicament d'immunitat de jurisdicció i inviolabilitat personal pels actes oficials realitzats en l'exercici de les seues funcions, llevat que l'Estat receptor concedisca altres facilitats, privilegis i immunitats.